

KARL OVE KNAUSGÅRD

SCHRIJVER

Mijn strijd 5

Uit het Noors vertaald door
Marianne Molenaar

DE GEUS

Derde druk

Deze uitgave is mede tot stand gekomen dankzij een bijdrage van NORLA (Oslo)

De vertaalster ontving voor deze vertaling een werkbeurs van
het Nederlands Letterenfonds

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Oorspronkelijke titel *Min kamp. Femte bok*, verschenen bij Forlaget Oktober

Oorspronkelijke tekst © Forlaget Oktober A/S, Oslo 2010

Eerste Nederlandstalige uitgave © Marianne Molenaar en De Geus BV, Breda 2014

Deze editie © De Geus BV, Breda 2016

Omslagontwerp en -illustratie © Studio Ron van Roon

ISBN 978 90 445 3686 7

NUR 302

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door
middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke
toestemming van De Geus BV, Postbus 1878, 4801 BW Breda, Nederland.

Telefoon: 076 522 8151. Internet: www.degeus.nl.

Meer weten over onze boeken en auteurs? Meldt u dan aan voor onze nieuwsbrief via
www.degeus.nl of volg ons via social media:

De_Geus

DeGeusBreda

De veertien jaar dat ik in Bergen woonde, van 1988 tot 2002, zijn allang voorbij, er bestaan geen sporen meer van behalve in de vorm van episodes die een aantal mensen zich misschien nog herinnert, hier een flits in een hoofd, daar een flits in een hoofd, en uiteraard alles wat ik zelf nog uit die tijd aan herinneringen heb. Maar dat is verbazingwekkend weinig. Het enige wat is overgebleven van al die duizenden dagen die ik in die kleine, smalstratige, van de regen glimmende stad in het Vestland heb doorgebracht, zijn een paar gebeurtenissen en een heleboel stemmingen. Ik heb een dagboek geschreven, dat heb ik verbrand. Ik heb een paar foto's gemaakt, daar heb ik er nog twaalf van, ze liggen op een hoopje op de grond naast mijn bureau, samen met alle brieven die ik in die periode heb gekregen. Die heb ik doorgekeken, er hier en daar wat in gelezen, maar daar werd ik telkens weer terneergeslagen van, het was zo'n vreselijke tijd. Ik wist zo weinig, wilde zo veel, kreeg niets voor elkaar. Maar wat was ik blij toen ik erheen zou gaan! Ik was die zomer met Lars naar Florence gelift, we bleven er een paar dagen en namen toen de trein verder naar Brindisi, het was zo warm dat je het gevoel had dat je hoofd in brand stond als je het door het open treinraampje naar buiten stak. Nacht in Brindisi, donkere hemel, witte huizen, een bijna dromerige warmte, grote drommen mensen in de parken, overal jongeren op brommers, geroep en lawaai. We stonden in de rij voor de loopplank van de grote boot naar Piraeus, samen met een lange stoet anderen, bijna allemaal jong en met rugzakken op hun rug, net als wij. Op Rhodos, met 49 graden. Een dag in Athene, de meest chaotische stad waar ik ooit was geweest en waanzinnig warm, daarna met de boot naar Paros en Antiparos, waar we elke dag op het strand lagen en ons elke avond laveloos zopen. Op een nacht ontmoetten we er een paar Noorse meisjes en toen ik naar de wc ging, vertelde Lars hun dat hij schrijver was en die herfst op de schrijversacademie zou beginnen. Daar hadden ze het uitgebreid over toen ik terugkwam. Lars keek me alleen even aan en glimlachte. Waar was hij mee bezig? Dat hij loog over kleinigheden, wist

ik, maar waar ik bij was? Ik zei niets, maar ik besloot hem in de toekomst te mijden. We vertrokken samen naar Athene, ik had bijna geen geld meer, Lars had nog een heleboel over en hij besloot de dag daarna het vliegtuig naar huis te nemen. We zaten op een terras, hij at kip, zijn kin glom van het vet, ik dronk een glas water. Het laatste wat ik wilde, was hem om geld vragen, geld van hem aannemen kon ik alleen als hij me vroeg of ik wat wilde lenen. Dat deed hij niet, dus ging ik met een lege maag naar bed. De volgende dag vertrok hij naar het vliegveld terwijl ik de bus de stad uit nam, ik stapte uit bij een snelweg en ging staan liften. Het duurde maar een paar minuten of er stopte een politieauto, ze spraken geen woord Engels, maar ik begreep dat het verboden was om daar te staan liften, dus nam ik de bus terug naar het centrum en kocht van mijn laatste geld een treinkaartje naar Wenen, een brood, een grote cola en een slof sigaretten.

Ik dacht dat de reis een paar uur zou duren en het was een schok toen ik erachter kwam dat het ging om bijna twee hele dagen. In de coupé zaten een Zweedse jongen van mijn leeftijd en twee Engelse meisjes die een paar jaar ouder bleken te zijn. We waren al halverwege Joegoslavië toen ze doorkregen dat ik geld noch eten had en ze waren direct bereid met me te delen. Het landschap buiten was zo mooi dat het pijn deed. Dalen en rivieren, boerderijen en dorpen, mensen die gekleed gingen op een manier die ik met de negentiende eeuw verbond en die zo te zien ook landbouw bedreven zoals ze toen deden, met paarden en hooiwagens, zeisen en ploegen. Een deel van de trein was Russisch, 's avonds liep ik door de wagons, betoverd door de vreemde letters, de vreemde geuren, het vreemde interieur, de vreemde gezichten. Toen we in Wenen aankwamen wilde Maria, een van de twee meisjes, adressen uitwisselen, ze zag er aantrekkelijk uit en onder normale omstandigheden had ik me kunnen voorstellen haar een keer in Norfolk te bezoeken, misschien zou ik iets met haar krijgen en daar blijven wonen, maar die dag, zwerfend door de straten aan de rand van Wenen, had dat geen enkele betekenis, ik was nog steeds vol van de gedachten aan Ingvild, die ik weliswaar maar één keer had ontmoet, die lente met Pasen, maar met wie ik daarna had gecorrespondeerd en bij haar vergeleken verloor verder alles zijn glans. Van een streng uitzijende, blonde vrouw ergens in de dertig kreeg ik een lift naar een benzinstation aan de

snelweg, daar vroeg ik een paar vrachtwagenchauffeurs of ik mee kon rijden en een van hen knikte, hij liep tegen de vijftig zo te zien, donker en mager met een zwaarmoedig smeulende blik, hij ging alleen eerst iets eten.

Ik stond buiten in de warme schemering te roken en naar alle lichten langs de weg te kijken, die naarmate de avond viel steeds duidelijker werden, gehuld in het geruis van het verkeer, dat zo nu en dan werd doorbroken door een korte, harde knal van een portier of plotselinge stemmen van mensen die over de parkeerplaats liepen, op weg van of naar het grote benzinstation. Binnen zaten mensen zwijgend in hun eentje te eten, onder hen enkele gezinnen met kinderen aan hun volbeladen tafeltjes. Ik juichte in stilte, dit was exact waar ik het allermeest van hield, het normale en bekende, een snelweg, een benzinstation, een cafetaria, maar toch niet écht bekend, want overal zag je details waardoor het zich onderscheidde van wat ik gewend was. De chauffeur kwam weer naar buiten, hij knikte naar me en ik liep achter hem aan, klom in het enorme voertuig, legde mijn rugzak achter me en ging zitten. Hij startte, alles bromde en schudde, de koplampen gingen aan, langzaam reden we de weg op, hij versnelde, maar het ging moeizaam, tot we veilig en wel op de rechterrijbaan van de snelweg waren en hij voor het eerst een blik op me wierp. Sweden? vroeg hij. Norwegen, zei ik. O, Norwegen! zei hij.

Die hele nacht en een heel stuk van de volgende dag reed ik met hem mee. We hadden een paar namen van voetballers uitgewisseld, vooral bij die van Rune Bratseth was hij enthousiast geworden, maar aangezien hij geen woord Engels sprak, bleef het daarbij.

Ik was in Duitsland en had ontzettende honger, maar zonder een cent op zak zat er niets anders op dan te roken en verder te liften en er het beste maar van te hopen. Er stopte een jongeman in een rode Golf, hij heette Björn, zei hij en hij moest ver, was een gemakkelijke prater en 's avonds, toen hij was waar hij wezen moest, nodigde hij me uit om met hem mee naar huis te komen en gaf me müsli met melk, ik at wel drie porties, hij liet me een paar foto's zien van vakanties die hij en zijn broer in Noorwegen en Zweden hadden doorgebracht toen ze klein waren, hun vader was Scandinaviëgek, vertelde hij, vandaar de naam Björn. Zijn broer heette Tor, zei hij hoofdschuddend. Hij bracht me terug naar de snelweg, ik gaf

hem mijn cassettes met het driedubbele album van The Clash, hij gaf me een hand, we wensten elkaar het beste en ik ging weer bij een oprit staan. Na drie uur stopte er een man met een warrige bos haar, een baard en een bril, in een rode 2CV, hij ging naar Denemarken, ik kon het hele stuk meerijden. Hij bekommerde zich om me, toonde zich geïnteresseerd toen ik vertelde dat ik schreef, ik vermoedde dat hij professor in het een of ander was, in een cafetaria kocht hij eten voor me, ik sliep een paar uur, we bereikten de grens, hij kocht nog meer eten voor me en toen ik ten slotte afscheid van hem nam, bevond ik me midden in Denemarken, slechts een paar uur van Hirtshals verwijderd, bijna thuis dus. Maar dat laatste stuk ging moeizaam, ik kreeg telkens een lift van maar enkele tientallen kilometers en om elf uur 's avonds was ik niet verder gekomen dan Løkken, dus ik besloot daar op het strand te gaan slapen. Wandelde langs een smalle weg door een laag bos, hier en daar was het asfalt met zand bedekt, al gauw rezen de duinen voor me op, ik klom naar een top en zag in het Scandinavische zomernachtlicht grijs en glanzend de zee voor me liggen. Vanaf een camping of bungalowpark een paar honderd meter verderop klonken schallende geluiden van stemmen en auto's.

Het deed goed om aan zee te zijn. De zilte geur te ruiken en het ietwat vochtige briesje in de lucht te voelen. Het was mijn zee, ik was bijna thuis.

Ik vond een kuil en rolde mijn slaapzak uit, kroop erin, trok de rits dicht en deed mijn ogen dicht. Het was onbehaaglijk, ik had het gevoel alsof ik elk moment verrast kon worden, maar ik was zo moe van de laatste dagen dat het leek alsof iemand een kaars uitblies, zo snel was ik van de wereld.

Ik werd wakker van de regen. Koud en stijf kroop ik uit mijn slaapzak, trok mijn broek aan, pakte mijn spullen en ging op pad. Het was zes uur. De lucht was grijs, de motregen viel stil en nauwelijks merkbaar, ik rilde en liep flink door om warm te worden. De sfeer uit een droom die ik had gehad, zat me dwars. Papa's broer Gunnar was erin voorgekomen, of liever gezegd, zijn woede, dat kwam omdat ik zo veel had gedronken en zo veel verkeerd had gedaan, begreep ik nu terwijl ik me door hetzelfde lage bos haastte waar ik de avond ervoor door was gekomen. De bomen stonden er doodstil bij, grijsig onder het dichte wolkendek, meer op het dode lijkend dan op het levende. Ertussen lagen hopen hopen zand, opgewaaid in zijn veran-

derlijke en onvoorspelbare, maar altijd vastliggende patronen, hier en daar net een rivier van fijne korreltjes over het grove asfalt.

Ik kwam bij een wat bredere weg uit, volgde die een paar kilometer, zette bij een kruispunt mijn rugzak op de grond en stak mijn duim omhoog. Het was nog maar enkele tientallen kilometers naar Hirtshals. Hoe het daar verder moest, wist ik nog niet, ik had immers geen geld, dus het was de vraag hoe ik de ferry naar Kristiansand op kwam. Misschien kon je een rekening thuis laten sturen? Als ik een vriendelijke ziel trof die begrip voor mijn situatie had?

O, nee. Nu begon het nog harder te regenen ook.

Maar gelukkig was het niet koud.

Ik stak een sigaret op, streek met mijn hand door mijn haar. Door de regen was de gel kleverig geworden, ik veegde mijn hand af aan mijn broek, boog voorover en haalde mijn walkman uit mijn rugzak, zocht tussen de paar cassettes die ik bij me had, koos 'Skylarking' van XTC uit, deed hem erin en kwam weer overeind.

Kwam er ook niet een geamputeerd been in die droom voor? O ja. Vlak onder de knie afgezaagd.

Ik glimlachte en op hetzelfde moment dat de muziek uit de kleine luidsprekers stroomde, werd ik overvallen door stemmingen uit de tijd dat die plaat uitkwam. Dat moest in de tweede van het gymnasium zijn geweest. Er kwamen vooral herinneringen aan ons huis in Tveit in me boven: ik zat in de rieten stoel thee te drinken en te roken en naar 'Skylarking' te luisteren, verliefd op Hanne. Yngve was er, met Kristin. Alle gesprekken met mama.

Er kwam een auto aan.

When Miss Moon lays down
And Sir Sun stands up
Me I'm found floating round and round
Like a bug in brandy
In this big bronze cup

Het was een pick-up, er stond met rode letters een naam van een bedrijf op, het moest iemand zijn die op weg was naar zijn werk, hij keek niet eens op toen hij langsstoomde en net op dat moment steeg het tweede nummer zo uit het eerste op leek het wel, ik was weg van die overgang, dan steeg er ook altijd iets in mij op, en ik maakte een paar keer een slaande beweging met mijn hand in de lucht terwijl ik wat trage passen in de rondte deed.

Er kwam weer een auto aan. Ik stak mijn duim op. Ook deze keer was de chauffeur een onuitgeslagen man die mij geen blik waardig keurde. Ik stond overduidelijk langs een weg met een heleboel lokaal verkeer. Maar daarom konden ze toch nog wel stoppen? Me meenemen naar een grotere weg?

Pas na een paar uur ontfermde iemand zich over me. Een Duitser van midden twintig met een ronde bril en een serieus uiterlijk reed met zijn kleine Opel naar de kant van de weg, ik holde erheen, wierp mijn rugzak op de achterbank, die al vol bagage lag, en ging naast hem zitten. Hij kwam net uit Noorwegen, vertelde hij, en was op weg naar het zuiden, kon me bij de snelweg afzetten, dat was wel niet zo ver, maar het hielp misschien een beetje. Ik zei *yes, yes, very good*. De raampjes waren beslagen, hij boog al rijdend voorover om met een doekje de voorruit schoon te vegen. *Maybe that's my fault*, zei ik. *What?* vroeg hij. *The mist on the window*, zei ik. *Of course it's you*, siste hij. Oké, dacht ik, als het zo moet, en ik leunde achterover in mijn stoel.

Twintig minuten later, bij een groot benzinstation, liet hij me eruit, ik bleef buiten rondlopen en vroeg iedereen die ik tegenkwam of ze naar Hirtshals gingen en of ik mee kon rijden. Ik was nat en hongerig, zag er slonzig uit na al die dagen langs de weg en een hele tijd schudde iedereen zijn hoofd tot een man in een bestelwagen, vol brood en banket naar ik begreep, glimlachend zei: welja, spring er maar in, ik moet naar Hirtshals. De hele weg overwoog ik hem te vragen of ik een brood kon krijgen, maar ik durfde niet, het enige wat ik waagde was een opmerking dat ik honger had, zonder dat hij de hint begreep en erop inging.

Toen ik in Hirtshals afscheid van hem nam, stond de ferry net op het punt te vertrekken. Ik holde met mijn rugzak zwaar op mijn rug naar het loket en legde de situatie buiten adem uit aan de vrouw die erachter zat:

ik had geen geld, of ik toch een ticket kon krijgen en de rekening naar me thuis gestuurd kon worden? Ik had een pas, kon me legitimeren en ze kon erop vertrouwen dat ik betaalde. Ze glimlachte vriendelijk, maar schudde haar hoofd, dat ging niet, ik moest contant betalen. Maar ik móét naar de andere kant! zei ik. Ik wóón daar! En ik heb geen geld. Ze schudde haar hoofd weer. Helaas, zei ze en ze draaide zich om.

Ik ging met mijn rugzak tussen mijn voeten op een kei aan de rand van het haventerrein zitten en zag de grote ferry van de kade vertrekken, koers zetten en op zee verdwijnen.

Wat moest ik nu doen?

Een andere mogelijkheid was weer een stuk naar het zuiden te liften, dan naar Zweden en van daar verder noordwaarts. Maar dan moest je toch ook ergens met de boot?

Ik probeerde me de kaart voor de geest te halen, of er ergens tussen Denemarken en Zweden een verbinding over land bestond, maar dat was toch niet zo? Dan moest je toch helemaal naar Polen, verder door Rusland naar Finland en van daar naar Noorwegen? Een paar weken liften dus. En voor de Oostbloklanden had je beslist een visum nodig of zoiets. Ik kon natuurlijk naar Kopenhagen gaan, dat was maar een paar uur, en daar proberen geld bij elkaar te krijgen voor de ferry naar Zweden. Bedelen als het nodig was.

Een andere mogelijkheid was om mama te vragen geld over te maken naar een bank hier. Dat zou geen probleem zijn, maar misschien een paar dagen duren. En ik had geen geld voor de telefoon.

Ik maakte nog een pakje Camel open en terwijl ik drie sigaretten achter elkaar rookte, keek ik naar de auto's die de hele tijd rustig achter aan de nieuwe rij aansloten. Een heleboel Noorse gezinnen die in Legoland waren geweest, of naar het strand in Løkken. Een aantal Duitsers op weg naar het noorden. Een heleboel caravans, een heleboel motors en helemaal achteraan de grote vrachtwagens.

Met een droge mond haalde ik mijn walkman weer tevoorschijn. Deze keer zette ik een Roxy Music-cassette op. Maar al na het tweede nummer klonk de muziek opeens vals en begon het lichtje van de batterij te knippen. Ik borg hem weer op en kwam overeind, hing mijn rugzak op mijn

rug en ging op pad, door de weinige en troosteloze straten die Hirtshals rijk was. Zo nu en dan sloeg de honger een klauw in mijn maag. Ik overwoog om een bakkerij binnen te gaan en te vragen of ze een brood voor me hadden, maar dat zouden ze natuurlijk nooit doen. Ik moest er niet aan denken zo vernederend te worden afgewezen, dus ik besloot te wachten tot het echt nijpend werd en slenterde weer naar de haven. Voor een soort café-friettent bleef ik staan, daar moest ik toch op zijn minst een glas water kunnen krijgen.

De man achter het buffet knikte en liet onder de kraan achter zich een glas voor me vollopen. Ik ging bij het raam zitten. Het was er bijna vol. Buiten was het weer gaan regenen. Ik dronk water en rookte. Na een tijdje kwamen er twee jongens van mijn leeftijd binnen, in regenpak gehuld, ze maakten hun capuchons los en keken om zich heen. Een van hen kwam naar me toe, of er nog plaats was? *Of course*, zei ik. We raakten aan de praat, het bleek dat ze uit Nederland kwamen, ze zouden naar Noorwegen en hadden dat hele eind gefietst. Ze lachten ongelovig toen ik vertelde dat ik zonder geld vanuit Wenen had gelift en dat ik nu wilde proberen met de boot mee te komen. Drink je daarom water? vroeg de een, ik knikte, hij vroeg of ik een kop koffie wilde, ik zei *that would be nice* en hij stond op om er een voor me te kopen.

Samen met hen verliet ik de tent, ze zeiden dat ze hoopten dat we elkaar op de boot zouden zien en verdwenen met hun fietsen, ik slenterde weer naar de plek waar de vrachtwagens stonden en vroeg de chauffeurs of ze me mee wilden nemen, ik had geen geld voor de overtocht. Nee, dat wilde niemand, natuurlijk. Een voor een startten ze de motor en reden ze de boot op terwijl ik terugliep naar het café en daar naar de ferry bleef zitten kijken, die weer langzaam van de kade vertrok en steeds kleiner werd, tot hij een half uur later was verdwenen.

De laatste boot ging 's avonds. Als het daar niet mee lukte, zou ik naar Kopenhagen liften. Dat moest het plan maar worden. Terwijl ik zat te wachten, haalde ik mijn manuscript uit mijn rugzak en begon te lezen. Ik had in Griekenland een heel hoofdstuk geschreven, twee ochtenden was ik naar een klein eilandje gewaad en van daar met mijn schoenen, mijn T-shirt, mijn blocnote, een pen, een pocket met *Jack*, het debuut van Ulf